

Projekt ustawy bez naszych postulatów

Ministerstwo Zdrowia zaprezentowało projekt ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz projekt rozporządzenia w sprawie określenia profili charakteryzujących poziomy system zabezpieczenia oraz kryteriów kwalifikacji świadczeniodawców do tych poziomów.

Naczelna Rada Lekarska podjęła stanowisko, w którym wyraziła stanowczy sprzeciw wobec trybu i formy wprowadzania zmian systemowych w ochronie zdrowia. Zgłoszone do pierwotnej wersji projektu zasadnicze uwagi samorządu lekarskiego nie zostały w aktualnych projektach uwzględnione.

Czytaj na stronie 7

Nowa siedziba naszej Izby w stanie surowym

W ekspresowym tempie przebiegają prace przy budowie nowej siedziby Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej. Budynek jest już w tak zwanym stanie surowym. Do końca lutego ma być zamontowana stolarka okienna.

Inwestycja ma być ukończona w połowie tego roku.

Czytaj na stronie 3

Kursy dla lekarzy

Są jeszcze wolne miejsca na kursy „Zdrowie publiczne” i „Prawo medyczne” w 2017 roku dla członków ŚIL.

- Na stronie organizatora widnieje informacja o braku miejsc, ale **nie dotyczy ona członków naszej Izby** - informuje Paweł Barucha, prezes Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej. Kurs zatwierdzony został przez CMKP.

Czytaj na stronie 13

Ostatni zjazd w tej kadencji

1 kwietnia odbędzie się XXXV Okręgowy Zjazd Lekarzy Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej. Ostatni w tej kadencji. Przed nami wybory nowych delegatów, którzy będą reprezentować nas przez kolejne cztery lata.

Za miesiąc odbędzie się zjazd sprawozdawczy, podczas którego delegaci wysłuchają sprawozdania z działalności Okręgowej Rady Lekarskiej i jej prezesa oraz będą dyskutowali nad tegorocznym budżetem.

To będzie ostatni zjazd sprawozdawczy w trwającej od 2013 roku kadencji. Przed nami wybory delegatów na kolejne cztery lata.

UWAGA

W tym wydaniu „Eskulapa” znajdziecie Państwo specjalny dodatek z wykazem rejonów wyborczych, nazwiskami lekarzy do nich przyporządkowanych oraz kartę zgłoszenia kandydata na delegata. Jest też informacja o terminach poszczególnych etapów wyborów.

Zostań lekarzem sądowym

Trwa nabór na lekarzy sądowych. Osoby, które chciałyby pełnić tę funkcję proszone są o zgłaszanie swoich kandydatur.

Lekarzem sądowym może zostać lekarz, który spełnia łącznie następujące warunki:

- ma prawo wykonywania zawodu lekarza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
- ma pełną zdolność do czynności prawnych
- nie był karany za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe
- ma nieposzlakowaną opinię
- uzyskał rekomendację Okręgowej Rady Lekarskiej
- ma tytuł specjalisty lub specjalizację I lub II stopnia.

Zwracamy się z prośbą o zgłaszanie swoich

kandydatur na adres: sekretariat@sil.apsnet.pl lub telefonicznie 41 362 13 81.

Pomiędzy lekarzem a Prezesem Sądu Okręgowego zawierana jest umowa o wykonywanie czynności lekarza sądowego. Za wykonywanie czynności przewidzianych w Ustawie z dnia 15.06.2007 r. o lekarzu sądowym (Dz.U. nr 123, poz. 849 ze zm.) lekarzowi sądowemu przysługuje wynagrodzenie w wysokości **100 zł brutto** za każde wydane zaświadczenie potwierdzające zdolność albo niezdolność do stawiania się z powodu choroby oskarżonych, świadków, obrońców, pełnomocników i innych uczestników postępowania na wezwanie lub zawiadomienie organu prowadzącego postępowanie.

W NUMERZE

Prestiżowy certyfikat dla kieleckiej kliniki

Klinika Położnictwa i Ginekologii Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w Kielcach otrzymała Certyfikat Akredytacyjny przyznawany przez European Board and College of Obstetrics and Gynaecology. W całej Europie posiada go około 170 ośrodków, w Polsce łącznie sześć, w: Warszawie, Łodzi, Krakowie, Poznaniu, Kielcach i Szczecinie.

Czytaj na stronie 4

Laboratorium biomechaniki powstało w Kielcach

Jedynie w regionie świętokrzyskim i jedno z niewielu w Polsce, Laboratorium Biomechaniki, działa przy Szpitalu Kieleckim Świętego Aleksandra.

Badania przeprowadzane za pomocą dostępnego tu sprzętu umożliwiają kompleksową analizę ruchu – taką, jaką wykonuje się u zawodowych sportowców, ale potrzebną również w leczeniu schorzeń ortopedycznych.

Czytaj na stronie 4

Dr Sosnowska-Pasiarska członkiem ogólnopolskiego zespołu eksperckiego

Zespół Ekspertki Onkokardiologii „Onkokardio” działający w ramach Ogólnopolskiego Zrzeszenia Publicznych Centrów i Instytutów Onkologicznych został powołany w Kielcach.

Stało się to podczas konferencji kardioonkologicznej odbywającej się w Świętokrzyskim Centrum Onkologii (15-16 grudnia).

W gronie członków zespołu eksperckiego znalazła się dr n. med. Barbara Sosnowska-Pasiarska.

Czytaj na stronie 6

Witam serdecznie

Po raz kolejny rząd nie zajął się „siecią szpitali”. Może to świadczyć o brakach jakie zawiera nowa reforma ochrony zdrowia. Samorząd wielokrotnie wskazywał na realne zagrożenia wynikające z nowej ustawy. Naczelna Rada Lekarska w swoim ostatnim stanowisku negatywnie oceniła kierunek zmian. Szkoda, że merytoryczne uwagi postrzegane są przez polityków wyłącznie jako atak. Nam wszystkim naprawdę zależy na sprawnej, nowoczesnej i bezpiecznej dla pacjentów i lekarzy ochronie zdrowia.

Pojawiły się założenia do projektu ustawy o jakości i bezpieczeństwie pacjentów. Planowane jest powstanie nowej-starej agencji. Najdokładniej w projekcie opisany jest budżet nowej instytucji. Będzie on finansowany głównie z kontroli, akredytacji i certyfikatów, czyli zapłacą niedofinansowane placówki ochrony zdrowia. Problem zarządzania jakością jest jednym z podstawowych zagadnień współczesnej medycyny. Niestety znowu mamy do czynienia z próbą poprawy systemu opartą na błędnej diagnozie. Poprawę jakości chce się osiągnąć wyłącznie poprzez działania administracyjno-restrykcyjne. Kto nie spełni wymogów, nie będzie w systemie. Jedynym plusem być może będzie anonimowa rejestracja zdarzeń medycznych.

Stomatologia nadal traktowana jest jako zło konieczne. Najwyższa pora stworzyć plan na przyszłość.

W tym półroczu Ministerstwo Zdrowia przyznało mniej miejsc dla lekarzy rezydentów. Klóci się to z podnoszonym ciągle brakiem odpowiedniej liczby specjalistów. Znowu brak jest myślenia o przyszłości. Poprosiliśmy Panią Wojewodę o dane dotyczące liczby rezydentur, o jakie województwo wystąpiło do ministerstwa. Czekamy na odpowiedź.

Pojawił się pomysł Pana ministra Gowina o płatnych studiach medycznych. Po ukończeniu, młodzi lekarze odpracują je dla społeczeństwa. Krew się burzy jak coś takiego się słyszy. To się nazywa równość wszystkich. Świadczy to o zupełnym braku wiedzy na temat zdrowia i braku szacunku dla lekarzy. A gdzie znajomość Konstytucji? Przypomnę tylko, że rodzice dzieci, które idą na medycynę, też w tym kraju płacą podatki. Wprowadzenie takich pomysłów w życie doprowadzi do kompletnego braku nowych lekarzy, a tych jest ciągle za mało. Chyba że chodzi o to, by kształcić się mogli tylko bogaci.

Budowa nowej siedziby postępuje zgodnie z harmonogramem. Jesteśmy na etapie stanu surowego otwartego.

Przypominam o możliwości uzyskania w naszej Izbie szeroko pojętej pomocy prawnej. Z koleżeńskim pozdrowieniem

Paweł Barucha
Prezes Okręgowej Rady Lekarskiej
Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

INFORMATOR TELEADRESOWY

BIURO ŚWIĘTOKRZYSKIEJ IZBY LEKARSKIEJ:

ul. Wojska Polskiego 52, 25-389 Kielce,
tel. 41-362-13-81, www.sil.apsnet.pl,
e-mail: sekretariat@sil.apsnet.pl,
konto nr 29 1240 4416 1111 0000 4965 4095.

Kierownik biura: mgr Anna Zysk-Litwin, pn.-pt.
w godz. 8-16, tel. 41-362-06-29

Radca prawny: mgr Mariusz Łaba, udziela porad prawnych dla lekarzy w zakresie wykonywania zawodu lekarza w pn.-wt. godz. 14.15-16.00, czw. godz. 9-14.

Rzecznik odpowiedzialności zawodowej:
mgr Mariusz Delipacy, pn., śr. 12-16, wt. czw. pt. 8-16, tel. 41-368-75-67

Biuro Sądu Lekarskiego: mgr Anna Tkaczyk, pn.-pt. godz. 8-16. tel. 41-362-13-81 wew. 19.

Księgowość: Lucyna Papis - główna księgowa, mgr Jadwiga Zielińska - księgowa tel. 41-362-13-81 wew.14.

Rejestr lekarzy: mgr Anita Dubiel - praktyki lekarskie, mgr Beata Kuprian - prawa wykonywania zawodu, tel. 41-362-15-40, fax 41-362-15-00.

Prezes Okręgowej Rady Lekarskiej:
lek. dent. Paweł Barucha, tel. 41-362-06-29.

Rzecznik Praw Lekarza: dr Urszula Chonin, dyżuruje w poniedziałki w godz. 14-16, tel. 661-313-309, u.chonin@interia.pl.

Pełnomocnik do spraw zdrowia lekarzy i lekarzy dentyistów:

dr Włodzimierz Gajewski, tel. 604-639-805, e-mail: w.t.gajewski@op.pl. Ewentualne spotkania możliwe w poniedziałki w godz. 12-14.

Eskulap Świętokrzyski

Wydawca:

Świętokrzyska Izba Lekarska w Kielcach
ul. Wojska Polskiego 52, 25-389 Kielce

Redaguje kolegium w składzie:

Artur Pedryc - redaktor naczelny,
Jadwiga Zielińska - sekretarz redakcji oraz:
Krzysztof Bidas, Paweł Barucha, Urszula Chonin,
Włodzimierz Gajewski, Barbara Kocela, Anna Klonowska, Stanisław Śliwa, Janusz Włódniewski.

Szata graficzna, skład i druk:

ART-SERWIS, ul. Modrzewiowa 14,
26-001 Masłów, tel. 513-01-04-04

www.artserwis.info

Nakład: 4300 egz.

Nowa siedziba naszej Izby gotowa jeszcze w tym roku

Budynek jest już w tak zwanym stanie surowym. Do końca lutego ma być zamontowana stolarka.

Prace rozpoczęły się kilka miesięcy temu i za pół roku mają się skończyć. Budowlańcy zapowiadają, że opóźnień nie będzie i budynek oddadzą w terminie.

Kiedy w połowie lutego odwiedziliśmy plac budowy, nowa siedziba Izby była w tak zwanym stanie surowym otwartym.

- Ścianki działowe na parterze oraz piętrze są już gotowe, wkrótce będziemy montować stolarkę okienną, która jest już zamówiona. Wraz z nią przyjedzie aluminiowa fasada - mówi Rafał Juszczak, kierownik budowy.

Pogoda trochę pokrzyżowała plany wykonawcy, który musiał przerwać prace, gdy mróz przekroczył -10 stopni Celsjusza. Mimo to opóźnień w realizacji być nie powinno.

- Na początku marca zaczniemy już wykonywać instalacje elektryczną i hydrauliczną, a następnie kłaść tynki. Wszystko wskazuje na to, że budynek oddamy w terminie - zapewnił kierownik Juszczak.

Zgodnie z umową ma to nastąpić w połowie 2017 roku. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że budowa rozpoczęła

Tak w połowie lutego wyglądał budynek nowej siedziby Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej. Do użytku ma być oddany w połowie tego roku.

się jesienią ubiegłego roku.

TAK BĘDZIE WYGLĄDAŁA SIEDZIBA NASZEJ IZBA

Projekt nowej siedziby Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej jest dziełem krakowskich architektów. Budynek będzie miał prawie 700 metrów kwadratowych powierzchni użytkowej, dużą salę konferencyjną i parking na 30 aut.

Na parterze będzie wspomniana sala konferencyjna na minimum 130 osób, duży hol, w którym będzie można ekspozycjonować na przykład obrazy członków naszej Izby oraz zaplecze sanitarne.

- Planujemy stworzyć tu także salę dla sądu lekarskiego, gdyż musimy podnieść jego powagę. Z tego, co zauważyłem ludzie, którzy przychodzą tam, mimo że stają przed sądem, traktują to jak spotkanie towarzyskie, ich zachowanie jest czasami wręcz żenujące. Dlatego chcemy stworzyć salę podobną do prawdziwej sali sądowej - mówi prezes Barucha.

Na piętrze będą pomieszczenia pracowników. - Założenie w poprzedniej kadencji było takie, że każdy pracownik będzie miał swoje pomieszczenie, za które będzie odpowiadał i tego się trzymamy - zaznacza prezes.

Na piętrze znajdować się będą sekretariat i gabinet prezesa Okręgowej Rady Lekarskiej oraz mała sala konferencyjna wykorzystywana na przykład na zebrania Okręgowej Rady Lekarskiej.

Jednym z największych pomieszczeń na pierwszym piętrze będzie archiwum.

Architekci nie zapomnieli oczywiście o miejscach postojowych. Parking znajdujący się bezpośrednio przy budynku Izby pomieścić ma około 30 samochodów.

NA DZIAŁCE MIASTA

Nowa siedziba naszej Izby powstaje na działce za budynkiem Starostwa Powiatowego w Kielcach. W 2014 roku Rada Miasta Kielce podjęła decyzję o przekazaniu jej Świętokrzyskiej Izbie Lekarskiej w dzierżawę.

Tak będzie wyglądała nowa siedziba naszej Izby.

Prestiżowy certyfikat dla kieleckiej kliniki

Klinika Położnictwa i Ginekologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach w gronie najlepszych w Europie

Klinika Położnictwa i Ginekologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach otrzymała Certyfikat Akredytacyjny przyznany przez European Board and College of Obstetrics and Gynaecology. Posiada go zaledwie sześć ośrodków w Polsce.

Przyznanie certyfikatu potwierdziło wysoki, europejski standard i jakość leczenia oraz szkolenia podyplomowego w Klinice Położnictwa i Ginekologii Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego. Dokument oznacza w praktyce, że w ośrodku będzie możliwość odbywania staży specjalizacyjnych w dziedzinie położnictwa i ginekologii przez lekarzy z całej Unii Europejskiej.

Doktor habilitowany nauk medycznych Wojciech Rokita – kierownik Kliniki Położnictwa i Ginekologii WSZZ wyjaśniał, że jednostki do akredytacji są wybierane na podstawie określonych wskaźników. – Bezpośrednio przed naszym audytem wizytowana była klinika Charite w Berlinie

Marszałek województwa z dyrektorem i lekarzami Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego w Kielcach prezentują Certyfikat Akredytacyjny EBCOG.

– jedna z najlepszych w Europie, jeśli nie na świecie – poinformował.

O tym, że audytorzy przyjechali do Kielc zdecydowało m.in. to, że województwo świętokrzyskie jest w gronie regionów, gdzie w okresie okołoporodowym umiera najmniej noworodków w Polsce. Wskaźnik w tym zakresie z 9 promili w roku 2012, poprawił się do obecnych 4 i tym samym odpowiada standardom europejskim.

Wizyta akredytacyjna odbyła się 15 grudnia, zeszłego roku. Audyt przepro-

wadzili: dr Tahir Mahmood (prezydent EBCOG), profesor Juriy Władimirow (EBCOG), dr Jure Klanjscek (ENTOG), profesor Wojciech Bik (Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego) oraz profesor Piotr Laudański (reprezentował Polskie Towarzystwo Ginekologiczne).

W Europie, Certyfikat Akredytacyjny posiada około 170 ośrodków, w Polsce łącznie sześć, w: Warszawie, Łodzi, Krakowie, Poznaniu, Kielcach i Szczecinie.

/AMK/

Laboratorium Biomechaniki powstało w Kielcach

Jedyny w regionie świętokrzyskim i jedno z niewielu w Polsce, Laboratorium Biomechaniki, działa przy Szpitalu Kieleckim Świętego Aleksandra.

Badania przeprowadzane za pomocą dostępnego tu sprzętu umożliwiają kompleksową analizę ruchu – taką, jaką wykonuje się u najwyższej klasy sportowców, ale bardzo potrzebną również w przypadku osób ze schorzeniami ortopedycznymi.

W Polsce tego typu diagnostyka prowadzona jest w niewielu ośrodkach medycznych i sportowych. – W Gliwicach laboratorium biomechaniki służy głównie sportowcom, w Centrum Zdrowia Dziecka w Warszawie badane są dzieci ze spastycznością towarzyszącą mózgowemu porażeniu dziecięcemu. W Europie takie ośrodki zlokalizowane są we Włoszech czy w Niemczech – wymienia specjalista ortopedii, doktor nauk medycznych Arkadiusz Granek, kierujący Centrum Ortopedycznym przy Szpitalu Kieleckim.

W Szpitalu Kieleckim Świętego Aleksandra Laboratorium Biomechaniki otwarte jest zarówno dla sportowców, jak i pacjentów.

– W przypadku tych drugich biomechanika służy pogłębieniu diagnostyki, analizuje chód całościowo i pozwala ocenić między innymi, w jaki sposób zabieg wykonany na jednym stawie wpłynie na inne. To nie tylko sygnał dla operatora, ale także dla fizjoterapeuty, pod którego opiekę trafi później pacjent – mówi doktor Granek.

Badania w Laboratorium Biomechaniki w Szpitalu Kieleckim przeszedł między innymi Bartosz Dulnik, zawodnik MMA, brązowy medalista mistrzostw Polski w kick boxingu.

NFZ proponuje większe stawki za leczenie stomatologiczne

Podniesiony zostanie m.in. współczynnik korygujący dla świadczeń udzielanych dzieciom, młodzieży oraz kobietom w ciąży

Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia skierował do konsultacji społecznych zarządzenie. Proponuje w nim podwyższenie współczynnika korygującego dla świadczeń udzielonych dzieciom do ukończenia osiemnastego roku życia do 1,3 (dotychczas 1,2). Jednocześnie projekt przewiduje wprowadzenie nowych współczynników dla świadczeń udzielonych kobietom w okresie ciąży oraz położu w ramach świadczeń ogólnostomatologicznych w wymiarze 1,2 oraz współczynnika 1,5 dla świadczeń profilaktyki stomatologicznej. Zmianie uleg ma również wycena procedury „wypełnienie ubytku korony zęba mlecznego” na 50 pkt.

Ponadto proponuje się ujednoczenie regulacji dotyczącej etatu przeliczeniowego. W dotychczasowym zarządzeniu jego wartość punktowa nie była określona, co umożliwiło dyrektorom poszczególnych oddziałów wojewódzkich ustalenie wła-

Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia zwiększa współczynniki za leczenie stomatologiczne, między innymi za leczenie dzieci i młodzieży do osiemnastego roku życia.

snych wartości tego wskaźnika. Obecnie proponuje się wprowadzenie zasady, zgodnie z którą etat przeliczeniowy wynosić będzie 15.000 pkt miesięcznie (na jednego lekarza udzielającego świadczeń przez 5 dni w tygodniu po 6 godzin dziennie). Niemniej jednak, w projekcie wskazano możliwość ustalenia - w uzasadnionych sytuacjach - innych wartości etatu przeliczeniowego przez dyrektorów oddziałów NFZ, jedynie pod warunkiem poinformowania o tym prezesa Funduszu. Umowy na świadczenia stomatologiczne

będą natomiast zawierane co do zasady na jeden etat przeliczeniowy dla jednego lekarza (z możliwością zwiększenia lub zmniejszenia za zgodą dyrektora).

Wśród dentystów pojawiają się głosy, mówiące o tym, że proponowane wzrosty mają charakter symboliczny i nie wpłyną na polepszenie sytuacji finansowej świadczeniodawców.

NFZ szacuje, że zmiany mają kosztować 54 mln zł rocznie. Przy całkowitym budżecie na stomatologię w wysokości 1,8 mld zł wydaje się to kwotą niewielką.

Szpital w Końskich najlepszy w województwie

Kolejne miejsca na podium w XIII Ogólnopolskim Rankingu Szpitali przyznano lecznicom w Staszowie oraz Starachowicach.

W grudniu ogłoszono wyniki XIII Ogólnopolskiego Rankingu Szpitali.

Pierwsze miejsce przyznano Centrum Onkologii im. prof. F. Łukaszczyka w Bydgoszczy. Za nim uplasowały się:

Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Świdnicy oraz Pleszewskie Centrum Medyczne Sp. z o.o. w Pleszewie.

NAJLEPSZE SZPITALA W WOJEWÓDZTWIE

W regionie świętokrzyskim najwyższe miejsce przyznano Szpitalowi Specjalistycznemu Św. Łukasza w Końskich. Na drugim miejscu znalazł się Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Staszowie: Szpital Specjalistyczny w Staszowie (w ub. roku zajął I miejsce). Zaś na trzecim miejscu uplasował się Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Starachowicach.

NASZE SZPITALA W ZŁOTEJ SETCE

W złotej setce oprócz trzech wyżej

wymienionych, znalazły się następujące lecznice z naszego regionu: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. św. Rafała w Czerwonej Górze (56 miejsce), Artmedik Sp. z o.o. Szpital Specjalistyczny im. W. Biegańskiego w Jędrzejowie (65), Zespół Opieki Zdrowotnej – Ostrowiec Świętokrzyski (78), Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego w Sandomierzu (79) oraz Wojewódzki Szpital Zespolony w Kielcach (91).

Kapituła tworząc ranking przyznawała poszczególnym placówkom punktację, badając kilka obszarów: „zarządzanie”, „jakość opieki”, „opieka medyczna”. Brano też pod uwagę jakość usług, posiadane certyfikaty jakości, komfort pobytu pacjenta, a także analizę zdarzeń i skarg.

Wieczór autorski naszej koleżanki w Collegium Novum

17 grudnia 2016 roku w murach Collegium Novum UJ w Krakowie odbył się kolejny wieczór autorski dr Barbary Czerwińskiej-Niezabitowskiej. Książka „Diagnostyka i leczenie dysfunkcji czaszkowo-żuchwowych w ujęciu holistycznym” powstała we współpracy z dr n.med. Małgorzatą Kulesą-Mrowiecką – adiunktem w Instytucie Fizjoterapii Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 2013 roku ukazało się pierwsze wydanie książki. Tym razem jej treść została wzbogacona o wiadomości z zakresu fizjoterapii.

Dr Barbara Czerwińska-Niezabitowska problematyką schorzeń stawu skroniowo-żuchwowego zainteresowała się w 2002 roku i od tego czasu przeprowadziła kilkadziesiąt teoretycznych i praktycznych szkoleń z tego tematu w całym kraju. Stworzyła również własną szkołę diagnostyki i leczenia. Ze względu na to, że problemy te dotyczą coraz większą część naszego społeczeństwa, a nie istnieją podręczniki przybliżające tę tematykę, ukazanie się publikacji jest niewątpliwie bardzo potrzebne. Nawet studenci stomatologii w trakcie swojej edukacji otrzymują niewiele informacji o tej problematyce. O stopniu zainteresowania środowiska lekarskiego tym tematem może świadczyć fakt, iż pierwszy nakład książki został wyczerpany w bardzo krótkim czasie. Leczenie schorzeń URNŻ było do tej pory domeną protetyków i chirurgów. W chwili obecnej, gdy do leczenia ortodontycznego zgłasza się coraz

Barbara Czerwińska-Niezabitowska z uczestnikami jej wieczoru autorskiego.

więcej pacjentów dojrzałych, również ortodonci muszą potrafić radzić sobie z tymi schorzeniami. Leczenie pacjenta powinno uwzględniać terapię wielospecjalistyczną, obejmującą: ortodoncję, protetykę, fizjoterapię, psychologię. Nowa książka naszej Koleżanki ukazuje holistyczne podejście do tematu. Wiadomo, że organizm człowieka stanowi całość i każde schorzenie powinno być rozpatrywane na wielu płaszczyznach (leczenia ciała i duszy). Ta książka daje nam odpowiedź na pytanie, jak podejść do terapii, aby uzyskać jak najlepsze efekty leczenia. Wieczór autorski zgromadził wielu słuchaczy. Spotkanie zaszczylicili swoją obecnością m.in.:

prof. Bartłomiej W. Loster - kierownik Katedry Ortodoncji CMUJ, prof. Tomasz Brzostek - dziekan Wydziału Fizjoterapii CMUJ, prof. Grażyna Wiśniewska - kierownik Katedry Protetyki CMUJ, doc. Małgorzata Pihut - kierownik Pracowni Dysfunkcji URNŻ CMUJ, prof. Stanisław Majewski - były konsultant krajowy ds. protetyki.

Uroczystość uświetnił chór Politechniki Krakowskiej pod batutą Marty Stós, który odśpiewał wiązankę pięknych i nastrojowych kolęd.

Książka Barbary Czerwińskiej-Niezabitowskiej jest dostępna w sprzedaży pod adresem www.urnz.pl.

Anna Przybylska

Dr Barbara Sosnowska-Pasiarska członkiem ogólnopolskiego zespołu eksperckiego

Zespół Ekspertki Onkokardiologii „Onkokardio” działający w ramach Ogólnopolskiego Zrzeszenia Publicznych Centrów i Instytutów Onkologicznych został powołany w Kielcach.

Stało się to podczas konferencji kardiologicznej odbywającej się w Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach (15-16 grudnia).

W zespole, któremu przewodniczy dr hab. Sebastian Szmít z Kliniki Krążenia Płucnego i Chorób Zakrzepowo-Zatorowych CMKP w Warszawie, znaleźli się dr hab. Sebastian Stec z Katedry Elektrodziagnostyki z Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Rzeszowskiego, dr hab.

Sławomir Blamek z Zakładu Radioterapii Centrum Onkologii w Gliwicach oraz dr n. med. Barbara Sosnowska-Pasiarska – kierownik Zakładu Onkokardiologii ŚCO.

- Zadaniem zespołu jest integracja środowiska zawodowego onkokardiologicznego w ramach Ogólnopolskiego Zrzeszenia Publicznych Centrów i Instytutów Onkologicznych, wymiana doświadczeń, prowadzenie wspólnych badań, podejmowanie działań w celu podniesienia jakości opieki onkokardiologicznej nad pacjentami onkologicznymi - informuje Izabela Opalińska, rzecznik prasowy Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach.

Barbara Sosnowska-Pasiarska

Katarzyna Detka z tytułem doktora nauk medycznych

Rada Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi podjęła decyzję o nadaniu lek. med. Katarzynie Detka, asystentowi oddziału onkologii ginekologicznej Świętokrzyskiego Centrum Onkologii, stopnia naukowego doktora nauk medycznych na podstawie pracy pt. „Weryfikacja nieprawidłowych wyników cytologicznych ASC-US”.

Promotorem rozprawy jest prof. zw. dr hab. Andrzej Malarewicz, recenzentami: prof. zw. dr hab. Tomasz Pertyński (Łódź) i prof. zw. dr hab. Witold Malinowski (Szczecin).

Zainteresowania doktorantki wzbudził fakt, że pomimo iż w profilaktyce raka szyjki macicy sposób postępowania w przypadkach uzyskania nieprawidłowych wyników badania cytologicznego w pewnej mierze jest ustalony, nadal wywołuje liczne kontrowersje. Dotyczy to zwłaszcza usiłowań zmierzających do wyjaśnienia wątpliwości związanych z częstym rozpoznawaniem w rozmazach cytologicznych komórek ASC-US.

Lek. med. Katarzyna Detka postanowiła przekonać się z jakim prawdopodobieństwem pod stawianym przez cytologa rozpoznaniem ASC-US kryje się śródnabłonkowa neoplazja szyjki macicy, czy prawdopodobieństwo takiego rozpoznania zwiększa zakażenie szyjki macicy HPV, czy rozpoznanie ASC-US, przy ujemnych wynikach testów na HPV, wyklucza obecność w szyjce patologii pod postacią śródnabłonkowej neoplazji i jaką przydatność w procesie weryfikacji rozmazów ASC-US posiada badanie kolposkopowe.

Uzyskane przez doktorantkę wyniki badań jednoznacznie wskazują na to, że w ok. 8% ogółu przypadków rozpoznanie cytologiczne ASC-US wiąże się z obecnością w szyjce macicy śródnabłonkowej neoplazji. Największe jednak prawdopodobieństwo jej rozwoju występuje wówczas gdy rozpoznaniu ASC-US towarzyszy zakażenie HPV. Doktorantka zwraca uwagę na ogromną przydatność kolposkopii w procesie weryfikacji nieprawidłowych wyników rozmazów cytologicznych ASC-US i podkreśla, że optymalnym postępowaniem w tym procesie jest skojarzona cytologiczno-kolposkopowo-wirusowa diagnostyka zmian szyjki macicy.

Rada Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Ło-

dzi wysoko oceniła wartość pracy doktorskiej Katarzyny Detki i uznała rozprawę doktorską za wyróżniającą.

UCHWAŁA nr 5e/237/2017
Rady Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi
z dnia 10 stycznia 2017 roku
o nadaniu lek. med. Katarzynie Detka stopnia
doktora nauk medycznych w zakresie medycyny

Na podstawie art. 14 ust. 5 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2014r. poz. 1852 ze zm. w Dz. U. z 2015 r. poz. 249) Rada Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi postanawia co następuje:

§1

Rada Wydziału podjęła decyzję o nadaniu lek. med. Katarzynie Detka stopnia naukowego doktora nauk medycznych w zakresie medycyny na podstawie pracy pt. "Weryfikacja nieprawidłowych wyników cytologicznych ASC-US."

Promotor: prof. dr hab. Andrzej Malarewicz

§2

Uchwałę o nadanie stopnia doktora nauk medycznych w zakresie medycyny, podjęto w głosowaniu tajnym. Na 161 osób uprawnionych do głosowania, obecnych – 97, głosów „tak” – 96, 1 nieważny.

§3

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia.

PRÓDZIEKAN D.S. NAUKI
WYDZIAŁU LEKARSKIEGO UM W ŁODZI

prof. dr hab. n. med. Agnieszka Warzbowska

STANOWISKO nr 3/17/VII NACZELNEJ RADY LEKARSKIEJ z dnia 13 stycznia 2017 r.

w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz projektu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie określenia profili charakteryzujących poziomy system zabezpieczenia oraz kryteriów kwalifikacji świadczeniodawców do tych poziomów

Naczelna Rada Lekarska wyraża stanowczy sprzeciw wobec trybu i formy wprowadzania zmian systemowych w ochronie zdrowia. Naczelna Rada Lekarska podkreśla, że zgłoszone do pierwotnej wersji projektu zasadnicze uwagi samorządu lekarskiego, zawarte w stanowisku Naczelnej Rady Lekarskiej nr 15/16/VII z dnia 4 listopada 2016 r., nie zostały w aktualnych projektach uwzględnione. Podniesione w tym stanowisku wątpliwości oraz wskazane zagrożenia pozostają nadal aktualne. Tak radykalna zmiana zasad finansowania świadczeń oraz organizacji opieki szpitalnej, opieki specjalistycznej oraz nocnej i świątecznej pomocy, doprowadzi do chaosu oraz zmniejszenia dostępności do świadczeń.

Niezrozumiałym jest też fakt pominięcia kryteriów jakości i efektywności udzielania świadczeń, co zdecydowanie osłabi konkurencyjność podmiotów, która miała istotny wpływ na zwiększenie liczby udzielanych świadczeń, poprawę ich jakości oraz poprawę efektywności systemu ochrony zdrowia.

Dotychczasowe próby modyfikacji systemu ochrony zdrowia dobitnie pokazują, że brak koordynacji pomiędzy planowanymi zmianami przy braku dostatecznej ilości środków finansowych na ich wdrożenie prowadzi do realnego zagrożenia bezpieczeństwa zdrowotnego obywateli.

Analiza skuteczności leczenia łojotokowego zapalenia skóry

Streszczenie rozprawy na stopień doktora nauk medycznych Katarzyny Anny Kopania

Wstęp

Łojotokowe zapalenie skóry (ŁZS) jest przewlekłą dermatozą zapalną o nawrotowym przebiegu. Charakteryzuje się ono występowaniem zmian rumieniowych z drobnopłatkowym złuszczeniem, którym może towarzyszyć świąd o różnym nasileniu. Zarówno etiologia, jak i patogenezę tego schorzenia mają złożony charakter. Częstość występowania ŁZS w populacji wynosi około 1-3%. Obserwuje się dwa szczyty zachorowań: pierwszy w pierwszych trzech miesiącach życia i drugi rozpoczynający się w okresie dojrzewania z nasileniem w wieku 40-60 lat. Częstość występowania i intensywność objawów choroby ulegają nasileniu u osób zarażonych wirusem HIV, w różnych chorobach przewlekłych oraz neurologicznych. Ze względu na uporczywy i nawrotowy charakter zmian, podejmowane są różne próby ich leczenia. Celem ich jest nie tylko uzyskanie szybkiej redukcji zmian, ale także minimalizacji nawrotów tego schorzenia.

Cel pracy

Głównym celem pracy było porównanie skuteczności czterech schematów leczenia miejscowego w ŁZS, z zastosowaniem Cyklopiroskolaminy, Metronidazolu i Takrolimusu, a jej założeniem wykazanie dużej skuteczności leczenia (najszybsza redukcja rumienia, świądu i złuszczenia) oraz uzyskania długotrwałej remisji po leczeniu schematem z zastosowaniem dwóch preparatów leczniczych: Metronidazol (Rozex krem) oraz Takrolimus (Protopic 0,1% maść).

Materiał kliniczny i metody

Grupę badaną stanowili pacjenci w wieku 19-74 lata (50 mężczyzn i 50 kobiet),

u których stwierdzono objawy ŁZS. Wszystkie te osoby objęte były leczeniem i obserwacją w Poradni Dermatologicznej Powiatowego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Starachowicach.

W przeprowadzonym badaniu zastosowano cztery schematy leczenia:

A - Cyklopiroskolamina (Pirrolam żel) – aplikowany 2 x dziennie (rano i wieczorem),

B - Metronidazol (Rozex krem) – aplikowany 2 x dziennie (rano i wieczorem),

C - Metronidazol (Rozex krem) – aplikowany 1 x dziennie rano,

Takrolimus (Protopic 0,1% maść) – aplikowany 1 x dziennie wieczorem,

D - Takrolimus (Protopic 0,1% maść) – aplikowany 2 x dziennie (rano i wieczorem).

Preparaty aplikowano na skórę zmienioną chorobowo przez kolejnych 30 dni, po których następował 6-miesięczny okres obserwacji. W trakcie badania, na pięciu kolejnych wizytach oceniano stopień nasilenia zmian skórnych pod względem następujących parametrów - rumień, złuszczenie i świąd za pomocą cztero-stopniowej skali. Po analizie wyników badania dokonano oceny skuteczności zastosowanych schematów leczenia.

Wyniki

Po dokonaniu analizy statystycznej wyników przeprowadzanego badania stwierdzono, że najwyższą skutecznością leczenia okazał się schemat C z zastosowaniem Metronidazolu (Rozex krem) oraz Takrolimusu (Protopic 0,1% maść). Po zastosowaniu powyższego

schematu uzyskano najwyższy odsetek skutecznych wyleczeń oraz najwyższy odsetek sześciomiesięcznej remisji choroby.

Wnioski

Przeprowadzone badanie udowodniło wysoką i długotrwałą skuteczność nowego schematu leczenia zmian skórnych o charakterze ŁZS. Proponowany schemat leczenia z zastosowaniem Metronidazolu i Takrolimusu obniża ryzyko wystąpienia objawów ubocznych związanych z aplikacją kortykosteroidów oraz eliminuje ryzyko wystąpienia podrażnień. Terapia ta jest godna polecenia i szerszego stosowania, szczególnie u pacjentów z przewlekłymi objawami choroby.

Kto zdobędzie tytuł Lekarza Roku?

Zakończyło się głosowanie czytelników w plebiscyfie Lekarz Roku 2016 organizowanym przez redakcję dziennika „Echo Dnia”.

O tym, kto ostatecznie zostanie laureatem plebiscytu decyduje pół na pół głosowanie czytelników i kapituły.

Ogłoszenie wyników zaplanowano na 23 lutego, czyli już po zamknięciu tego wydania „Eskulapa Świętokrzyskiego”.

Poniżej podajemy wyniki głosowania

czytelników, którzy mogli wskazywać swoich faworytów za pośrednictwem strony internetowej www.echodnia.eu, na facebookowym profilu „Echa Dnia” oraz przy pomocy SMS-ów.

Pierwsze miejsce zdobył Ireneusz Syryjczyk, specjalista chorób wewnętrznych, pracujący w przychodni kolejowej w Skarżysku-Kamiennej, drugi Arkadiusz Chil, specjalista ginekologii i położnictwa oraz ginekologii onkologicznej

w Świętokrzyskim Centrum Onkologii w Kielcach, a trzecie Jolanta Wieczorek, lekarz chorób wewnętrznych z Centrum Medycznego „Zdrowie” w Kielcach.

Zwycięzcom głosowania czytelników składamy serdeczne gratulacje.

Ostateczne wyniki plebiscytu zaprezentujemy w następnym wydaniu „Eskulapa Świętokrzyskiego”.

Literackie sympozjum lekarzy

Biblioteka Świętokrzyska podarowała nam kolejny rarytas w postaci „Almanachu Rytwiańskiego pisarzy lekarzy” opracowanego przez dr. Macieja Andrzeja Zarębskiego.

Przedmiotem almanachu, jak autor określił w słowie wstępnym, są „...materiały sympozjum, które odbyło się we wrześniu 2016 r. na Ziemi Świętokrzyskiej...” Odbyło się ono w miejscu wyjątkowo do tego typu zgromadzeń przyjaznym, mianowicie na terenie pokamedulskiego eremu w Rytwianach. Całość zamieszczonych materiałów charakteryzuje wyjątkowy ład tematyczny oraz ogromna dbałość o treść i formę. Bogaty wybór twórczości literackiej uczestników sympozjum w połączeniu z częścią referatową i sprawozdawczą wskazuje na ogromne, rosnące znaczenie organizacji, jaką jest Unia Polskich Pisarzy Lekarzy, w życiu literackim kraju. Wskazuje również na to, że pisanie staje się pięknym i pożytecznym hobby dla lekarzy o przeróżnych specjalizacjach zawodowych. Na wstępie mamy trzy referaty wprowadzające w całą tematykę sympozjum i jego miejsce, a więc sylwetki lekarzy pisarzy oraz region. Metodycznie uporządkowana kolejność.

Sekwencję referatów otwiera znakomity, jak zawsze zresztą, referat prof. Andrzeja Tyszki skoncentrowany na przedstawieniu, w układzie historycznym, sylwetek lekarzy znanych szerokiej opinii publicznej jako literatów. Jest to przekrój europejski i nasz własny, polski. Mamy więc okazję bliżej poznać działalność literacką m.in. takich lekarzy jak Nostradamus, Sigmund Freud, Antoni Czechow, Michaił Bułhakow, Wasilij Aksjonow, Felicjan Sławoj-Składkowski, Bolesław Wieniawa-Długoszowski czy Tadeusz Boy-Żeleński.

W dalszej części ks. Wiesław Kowalewski, gospodarz i dyrektor Pustelni Złotego Lasu w Rytwianach, zapoznaje nas z historią i genezą powstania klasztoru dla kamedułów, ufundowanego przez wojewodę krakowskiego Jana Tęczyńskiego. Historia tegoż kamedulskiego eremu jest bardzo ciekawa i ściśle powiązana z naszymi dziejami. Dzięki temu można go mianować matecznikiem polskich tradycji.

W końcu dr Maciej A. Zarębski zabiera czytelnika w podróż po Kielecczyźnie szlakiem dworów i pałaców, których jest tu bez liku. Dzięki temu referatowi poznajemy symbole światu i dawnej Polski, często celowo niszczone w latach powojennych w imię wyprania ze świadomości narodu polskiego wszelkich pozostałości po naszych szlacheckich korzeniach. Nie współgrało to bowiem z narzuconymi nam przez Wielkiego Brata ideami. Materiał jest bogato ilustrowany zdjęciami, co

Doroczne spotkanie Świętokrzyskiego Towarzystwa Regionalnego i prezentacja „Almanachu Rytwiańskiego”

z pewnością zachęci niejednego czytelnika do odbycia podróży po tej ziemi historią pisanej.

W części zawierającej utwory literackie uczestników sympozjum znajdujemy trzynaście nazwisk autorów opowiadań, wspomnień i poezji. W znakomitej większości swojej twórczości autorzy powracają wspomnieniami do lat dzieciństwa odnosząc się do miejsc urodzenia i wzrastania z wielką czułością i nostalgią. Zresztą któż z nas nie cofa się pamięcią do tych beztroskich lat spędzonych w rodzinnym domu, nawet gdy czasami już go teraz nie ma? W wielu utworach powraca się do różnych przeżyć, które w jakiś sposób wywarły na życiu autorów swoje piętno, zmuszając ich często do podjęcia ogromnej walki z przeciwnościami losu. Przewijają się tam całe ich dotychczasowe życie związane z podróżami, np. do krajów dalekiej Azji, czy chociażby bliższej Wileńszczyzny. Możemy również wspólnie zastanowić się nad życiem człowieka na tle przemijającego czasu, przyjrzeć się rodzinie, rejestrować ulotność życiowych chwil. Wiersze oddają znakomicie stany ducha człowieka w różnych sytuacjach, wdzierając się w niektóre z nich z impetem jakby autor chciał wykrzyknąć cały swój ból, złość i miłość. Innym razem pełno w nich liryzmu, ciepła, dobroci, uśmiechu, lekkości, żartu i przestrzegania zasad wiary, na jakiej oparte jest życie. Są to wiersze sercem pisane, z reguły z dobrym warsztatem literackim, jak chociażby u Wojciecha Pająka. Zresztą wszyscy

ci piszący lekarze mają ogromne szanse zapisać się złotymi zgłoskami w annałach literatury polskiej. I nie tylko polskiej.

W swojej końcowej części almanach zamknięty jest szczegółową relacją z przebiegu trzydniowego sympozjum. Zawiera informacje związane ze spotkaniem z władzami Naczelnej Rady Lekarskiej oraz Izby Lekarskich, warsztatami literackimi, a także podjęciem określonych działań do obchodów złotego jubileuszu Unii Polskich Pisarzy Lekarzy funkcjonującej już 50 lat. W części tej dr Maciej A. Zarębski przytacza również wiele ciekawostek na temat historii eremu rytwiańskiego, których próżno szukać w różnych oficjalnych materiałach. Almanach jest znaczącą pozycją wydawniczą, w której każdy może znaleźć dla siebie interesujące tematy i zanurzyć się w pięknie poezji oferowanej przez naszych lekarzy. Niewątpliwie sympozjum zapisało się jako kolejny sukces organizacyjny i popularyzatorski dr. Macieja A. Zarębskiego. Wydanie zaś materiałów w formie książkowej z pewnością zwróci uwagę szerszej opinii publicznej na bogactwo ducha środowiska lekarskiego. A że jest to bogactwo ogromne, świadczy o tym prezentacja twórczości lekarzy piszących i biorących udział w sympozjum. Książka ta powinna znaleźć swoje miejsce na półce każdego przeciętnego Polaka gdyż oprócz obcowania z poezją można pogłębić również swoją wiedzę z zakresu naszej polskiej historii.

Lucyna KUKOMSKA

Publikacja do nabycia u wydawcy.

Alergia w chorobach układu pokarmowego

3 grudnia 2016 roku odbyła się kolejna cykliczna, interdyscyplinarna konferencja dla lekarzy województwa świętokrzyskiego zorganizowana przez dr n. med. Grażynę Sławetę - Komisję Kształcenia i Nauki oraz Świętokrzyską Izbę Lekarską. Publikujemy sprawozdanie z tej konferencji.

Przewodnim tematem konferencji były: „Alergia i zaburzenia immunologiczne w chorobach przewodu pokarmowego – problem interdyscyplinarny w opinii specjalistów: alergologa, immunologa, stomatologa, chirurga i lekarza chorób zakaźnych”.

Pierwszy wykład wygłosiła dr n. med. Grażyna Sławeta (PZOZ Starachowice) wprowadzając w tematykę: „Zaburzenia immunologiczne i zmiany skórne w przebiegu chorób układu pokarmowego”.

Przewód pokarmowy jest największym narządem immunologicznym człowieka i ponad 90% ekspozycji organizmu ludzkiego na mikroorganizmy odbywa się na powierzchni błony śluzowej przewodu pokarmowego. W swoistą odpowiedź immunologiczną zaangażowana jest tkanka limfatyczna związana z układem pokarmowym (GALT) oraz w kępkach Peyera znajdują się wyspecjalizowane limfocyty T (Układ MALT - kępka Peyera). Wytwarzane wydzielnicze IgA neutralizują wirusy, bakterie oraz toksyny, zapobiegają przyleganiu mikroorganizmów chorobotwórczych do nabłonka jelitowego i przeciwdziałają przedostawaniu się antygenów do układu immunologicznego organizmu - zwane jako „wyłączenie immunologiczne”. Prelegentka omówiła wybrane choroby przewo-

du pokarmowego: żołądkowo-jelitowe objawy zakażenia HIV, autoimmunologiczne zapalenie żołądka, zakażenie *Helicobacter pylori* (powikłanie - chłoniaki żołądka). Dr Sławeta przedstawiła również choroby jelita cienkiego (celiakę, chorobę Dühringa) - ich objawy, diagnostykę i leczenie, zwracając szczególną uwagę na aspekty immunogenetyczne tych schorzeń. Spośród schorzeń jelita grubego omówiła: wrzodziejące zapalenie jelita grubego, chorobę Leśniowskiego-Crohna oraz ich powikłania (jelitowe i pozajelitowe). Zwróciła uwagę na nowotwory uwarunkowane genetycznie (zespoły polipowatości rodzinnej), polipy nienowotworowe: młodzieńcze oraz Zespół Peutza-Jegehrsa, w przebiegu którego istnieje ryzyko wystąpienia raka narządów płciowych i sutka. Osoby z tym zespołem winne być poddawane systematycznej kontroli gastroenterologicznej i chirurgicznej. Prelegentka omówiła wrodzone choroby trzustki: mukowiscydozę, autoimmunologiczne zapalenie trzustki oraz autoimmunologiczny zespół niedoczynności wielogruzołowej typu 1 spowodowany mutacją genu kontrolującego tolerancję immunologiczną (autoimmune regulator -AIRE); dziedziczenie autosomalne recesywne i jednogenowe, gdzie występuje: przewlekła kandydoza błon śluzowych i skóry; autoimmunologiczna niedoczynność przytarczyc oraz niedoczynność kory nadnerczy (choroba Addisona). Wykłady ilustrowane były kolorowymi zdjęciami.

Drugi wykład dotyczył „Zmiany w obrębie błony śluzowej jamy ustnej w nadwrażliwości na pokarmy w opinii stomatologa” - wygłosiła go dr n. o zdr. Joanna Zemlik,

konsultant wojewódzki w dziedzinie stomatologii dziecięcej. Pani doktor przedstawiła definicję alergii; omówiła uczulające pokarmy, przyprawy, piramidę żywienia. Zwróciła uwagę na rolę grzybów, drożdży w chorobach alergicznych oraz jak bardzo ważna jest toaleta języka szczególnie u małych dzieci. Prezentacja zawierała piękne kolorowe zdjęcia ilustrujące objawy alergii: zmiany wokół czerwieni wargowej, zajady, cheilitis, język geograficzny i inne.

Kolejny wykład to: „Alergia i nietolerancja pokarmowa, etiopatogeneza, objawy, leczenie. Czy istnieje odczulanie na pokarmy” Pana Prof. dr hab. med. Jerzego Kruszewskiego, kierownika Kliniki Chorób Infekcyjnych i Alergologii z Warszawy, był bardzo szkoleniowy, bogato ilustrowany kolorowymi zdjęciami. Profesor omówił różnice między alergią i nietolerancją pokarmową; różnicę między nadwrażliwością a alergią (zapoczątkowana jest przez mechanizmy immunologiczne: typ I, II, III, IV); historię naturalną alergii pokarmowej u dzieci i dorosłych. Sporo uwagi poświęcił anafilaksji pokarmowej (orzeszki ziemne, orzechy, migdały, ryby, owoce morza; mleko: krowie i kozie; sezam, mak, gorczyca; owoce i warzywa). Opowiedział o reakcjach zsumowanych, gdzie kofaktorem jest np. wysięk oraz uczulający pokarm. Omówił to na przykładzie pacjentki: reakcja anafilaksji na batonik czekoladowy z orzechami i wysięk. Przedstawił również anafilaksję na kawę, piwo, wino, alkohol. Bardzo ważne jest postępowanie, leczenie anafilaksji (adrenalina) oraz właściwa diagnostyka i działania profilaktyczne. Wykrywanie choroby (klinika); wykrywanie uczulenia (PTS, as IgE); związek objawów z narażeniem na czynnik uczulający (wywiad, próby prowokacyjne).

W przebiegu anafilaksji może dojść do ostrego epizodu wieńcowego - w wyniku kurczu tętnicy nasierdziejowej lub destabilizacji blaszki miażdżycowej - zespół Kounisa (1950r.). Ostatnie badania nadwrażliwości pokarmowej przedstawiają badania molekularne, które wykorzystywane są w diagnostyce. Pacjent sam prowadzi dziennik, może stosować w diagnostyce i leczeniu diety: „aspirynową”, bezglutenową, ubogohistaminową, z ograniczeniem tyraminy i inne.

Ostatni wykład - przed przerwą wygłosiła w zastępstwie prof. dr hab. med. Magdaleny Czarneckiej-Operacz z Kliniki Dermatologii Uniwersytetu Medycznego z Poznania, która nie mogła przyjechać, nt. „Pokrzywka przewlekła spontaniczna jako problem trudny i niedoceniany” dr n. med. Grażyna Sławeta. Tematyka wykładu jest bardzo ważna dla lekarzy wielu specjalności. Nasza wiedza na temat pokrzywki, jej etiopatogenezy, klasyfikacji, możliwości terapeutycznych, wytycznych, miejsca leków przeciwhistaminowych w leczeniu pokrzywki ciągle się zmienia, ewoluje. W przedstawionym badaniu wy-

konano biopsję z bąbli pokrzywkowych, ze skóry nieobjętej procesem chorobowym, ze skóry osób zdrowych (ochotników), oceniono histologiczne oraz wyizolowano RNA oraz oceniono ekspresję genów. Ta nowatorska metodologia badawcza w zakresie badań nad aktywacją genową w obrębie zmian pokrzywkowych wykazuje silną odpowiedź immunologiczną szerokiego panelu aktywowanych genów, różniących od opisanych w innych zapalnych chorobach skóry. W spontanicznej pokrzywce do istotnych zjawisk immunologicznych oraz „głównych graczy” należą: autoreaktywność, zjawiska autoimmunologiczne, kaskada krzepnięcia, mastocyty, bazoofile, eozynofile, limfocyty o fenotypie Th1 oraz Th2.

Obecnie jest wyodrębniona grupa chorób, gdzie progesteron odgrywa istotną rolę. Wykonuje się testy śródskórne z progesteronem. W „Catamenial” dermatozie podnosi się rolę prostaglandyn w okresie menstruacyjnym. Istnieją badania dotyczące roli witaminy D, B12, ferrytyny. Wykazano, że może być markerem dla ciężkiej przewlekłej pokrzywki i że może odgrywać rolę w patogenezie. Inne badania mówią o częstszym występowaniu wirusa grupy Herpes – HHV-6 czy wirusa HHV-4 (Epstein-Barr Virus, EBV). Pokrzywka przewlekła - nagłe pojawienie się bąbli i/lub obrzęku naczyńioruchowego utrzymujące się > 6 tygodni. Wyróżniamy przewlekłą pokrzywkę spontaniczną (bez zewnętrznego bodźca) i przewlekłą pokrzywkę wywołaną (objawy indukowane bodźcem zewnętrznym, np. zimno, ucisk, ciepło, światło, wibracja). Pokrzywka może być objawem zespołów przebiegających z gorączką: polekowych, nieimmunologicznych czynników de granulacji komórki tucznej, kolagenoz, chorób hematologicznych, infekcyjnych: wirusowych, bakteryjnych, pasożytnych, grzybiczych chorób autozapalnych (Muckle-Wells syndrome; Familial Mediterranean fever i inne). Ważny jest wywiad chorobowy, rodzinny, badanie pacjenta. Problemem jest też depresja, neurotyzm czasami nawet agresja u pacjentów, gdyż choroba jest długotrwała i trudna do wyleczenia. Pokrzywka jest problemem trudnym zarówno w zakresie diagnostyki jak i leczenia. Pokrzywka wymaga indywidualizacji postępowania w każdym przypadku pacjenta. Nowe generacje leków przeciwhistaminowych w połączeniu z lekami przeciwko receptorom H1i H4 oraz leki biologiczne (w tym Omalizumab) stanowią dla pacjentów i lekarzy nadzieję na poprawę możliwości prawidłowego postępowania leczniczego.

Po krótkiej przerwie, tak potrzebnej każdemu z uczestników konferencji do podniesienia stężenia glukozy we krwi i ogólnego wzmocnienia sił kolejny wykład wygłosił dr n. med. Andrzej Jamry (PZOZ Starachowice, Oddział Chirurgiczny) nt. „Wybrane choroby przewodu pokarmo-

wego o podłożu autoimmunologicznym. Punkt widzenia chirurga endoskopisty”. Doktor Jamry omówił choroby trzustki i dróg żółciowych związane z IgG4: autoimmunologiczne zapalenie trzustki (AIP), autoimmunologiczne zapalenie dróg żółciowych (AIC), koegzystencje AIP-IBD. Klinicznie choroby te mogą naśladować raka trzustki, zwłókniające zapalenie dróg żółciowych, cholangiocarcinoma. Do objawów schorzenia należą: ból brzucha, utrata wagi ciała, żółtaczką, świąd skóry. W badaniach CT - powiększenie trzustki lub obraz guza trzustki. Dodatkowo wykonuje się także cholangiogram. Główne dane dotyczące autoimmunologicznego zapalenia trzustki pochodzą z Japonii.

Zachorowalność: 1,4:100.000; M:K 3:2, średni wiek 66 lat. U 84% pacjentów IgG4 powyżej 135mg/dl. Około 82,3% chorych dobrze odpowiada na leczenie steroidami. AIP typ 1 - Limfoplazmatyczne zwłókniające zapalenie trzustki (pierwszy opis 1961 rok) jako choroba autoimmunologiczna zdefiniowano w 1995 r. W przebiegu tego schorzenia zajęte są inne narządy: drogi żółciowe, pęcherzyk, przestrzeń zaotrzewnowa, wątroba, ślinianki, gruczoły łzowe, tarczyca, nerki, płuca, układ chłonny, prostata. W AIP typie 2 IgG4 w surowicy jest ujemne. Diagnostyka obejmuje: badania obrazowe, serologię, badanie H-P z barwieniem w kierunku komórek IgG4; odpowiedź na leczenie steroidami (test sterydowy); AID-PET-CTAIP - diagnostyka H-P - biopsja cienkoigłowa. Kolejnym schorzeniem jest Sclerosing cholangitis IgG4 (pierwotne i wtórne) IgG4 - stwardniające zapalenie dróg żółciowych o nieznanym patomechanizmie, które występuje u starszych mężczyzn. Dochodzi do wzrostu poziomu IgG4. Wyróżniamy typ 1, 2, 3, 4. Doktor Jamry omawiał możliwości diagnostyczne i lecznicze wg American Association for study of Liver Diseases, wg Nakazawa. Jeżeli IgG >2000 mg/dl wówczas istnieje wyższe ryzyko nawrotu. Wykładowca podkreślił, że brak „złotego standardu” i diagnoza IAC opiera się na analizie cech klinicznych, serologicznych, morfologicznych, histopatologicznych oraz celowanej diagnostyce różnicowej ukierunkowanej na podstawie cholangiogramu. Na uwagę zasługuje to, że wykład był bardzo szkoleniowy i szczegółowy. Przedstawione w wykładzie dane to najnowsze badania i doniesienia.

Tematem ostatniego wykładu była: „Autoagresja a wątroba” - dr hab. n. med. Wiesław Kryczka, prof. UJK przedstawił historię i objawy kliniczne AIH - autoimmune hepatitis, które w latach 1955-56 Mackay - określał jako „lupoid hepatitis”.

Od 1990 roku Międzynarodowa Grupa AIH (IAIHG) zaakceptowała nazwę AIH. Choroba opisana po raz pierwszy na początku lat 50. ubiegłego stulecia, przez J. Waldenstrom (Szwecja), potem przez Kunkela - nowy typ przewlekłego zapa-

lenia wątroby u młodych kobiet, z bólami stawów, zaburzeniami endokrynnymi, rozstępami skórnymi, z trądzikiem i bardzo wysokimi stężeniami immunoglobulin w surowicy, które korelowały z naciekami plazmocytarnymi w wątrobie. AIH należy podejrzewać u każdego pacjenta z ostrą lub przewlekłą chorobą wątroby, szczególnie jeśli stwierdza się hipergammaglobulinemię i jeśli pacjent ma objawy innej choroby z autoagresji. Chorują kobiety i mężczyźni (25-30%); stosunek kobiet do mężczyzn - 3:1. Występowanie: w każdym wieku (dzieciństwo, nastolatki; średni wiek życia - 40-60 lat. Najczęstsze występowanie: USA (Alaska), Nowa Zelandia, Dania, Norwegia. Choroba może przebiegać bezobjawowo aż do ostrego, ciężkiego i piornującego przebiegu. Objawy kliniczne: męczliwość, poczucie choroby, gneczenie w prawym górnym kwadrancie brzucha, brak apetytu, utrata wagi ciała, świąd, nawracająca żółtaczką, poliartralgia - małe stawy bez zapalenia. Około 1/3 chorych w czasie rozpoznania AIH ma już marskość wątroby. AIH-1 - około 90% wykrycie ANA, ASMA lub anty-SLA/LP związek z HLA DR3, DR4 i DR13 AIH-2 około 10% wykrycie anty-LKM-1 anty-LC1 i rzadziej anty-LKM-3 związek z HLA DR3 i DR7A-IH-3 anty- SLA/LP; bardzo podobne do AIH-1; często Ro52-ciężki przebieg. Omówił różnicowanie z innymi chorobami wątroby, możliwe powikłania, opcje terapeutyczne wg najnowszych wytycznych European Association for study of the L.EASL clinical practice guidelines. Przedstawił też przypadki praktyczne chorych, gdzie późne rozpoznanie u 22-letniej młodej kobiet zakończyło się przeszczepieniem wątroby (pacjentka manifestowała obrzęki podudzi, zaburzenia miesiączkowania, plamicę i marskość wątroby). Podkreślił jak ważne jest wykonywanie podstawowego panelu badań: AST, ALT, GGTP, LDH raz na 2-3 lata, których koszt wynosi około 30 złotych. W leczeniu i zapobieganiu chorobom wątroby najważniejsze jest ich wczesne wykrycie i w przypadku jakichkolwiek nieprawidłowości należy skierować chorego do poradni hepatologicznej.

Wykład był bardzo praktyczny i ciekawy. Do samego końca sala była zapelniona, no i oczywiście odbyła się burzliwa dyskusja. Swoją obecnością zaszczytili nas konsultant wojewódzki w dziedzinie gastroenterologii dr n. med. Krzysztof Bartosz oraz konsultant wojewódzki w dziedzinie pediatrii dr n. med. Zdzisław Domała.

Opinie kolegów lekarzy były pozytywne nt. tematu wykładów, wykładowców, o czym świadczyć może obecność na konferencji około siedemdziesięciu osób (lekarzy, diagnostów laboratoryjnych, pielęgniarek i studentów).

**Wybrała i opracowała
dr n. med. Grażyna Sławeta**

Kobiety z dzbanami dr. Wiśniewskiego

„Kobiety z dzbanami” - to tytuł kolekcji obrazów namalowanych przez lekarza z Kielc Janusza Wiśniewskiego, którą można oglądać w holu Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej w Kielcach.

Wystawa składa się z kilkudziesięciu obrazów. - Dziewczyny z dzbanami malowałem wzorując się na motywach wybitnych malarzy: Daniela Gerharta czy Józefa Chełmońskiego - mówi Janusz

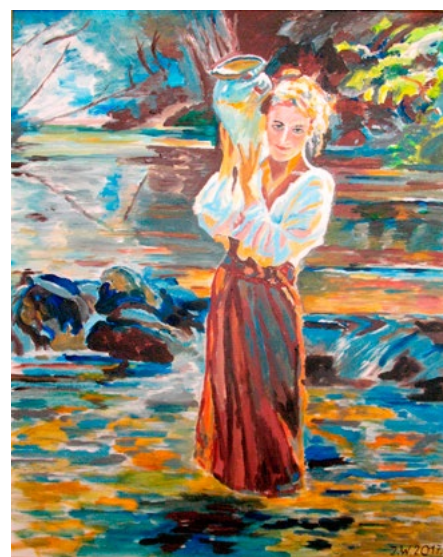
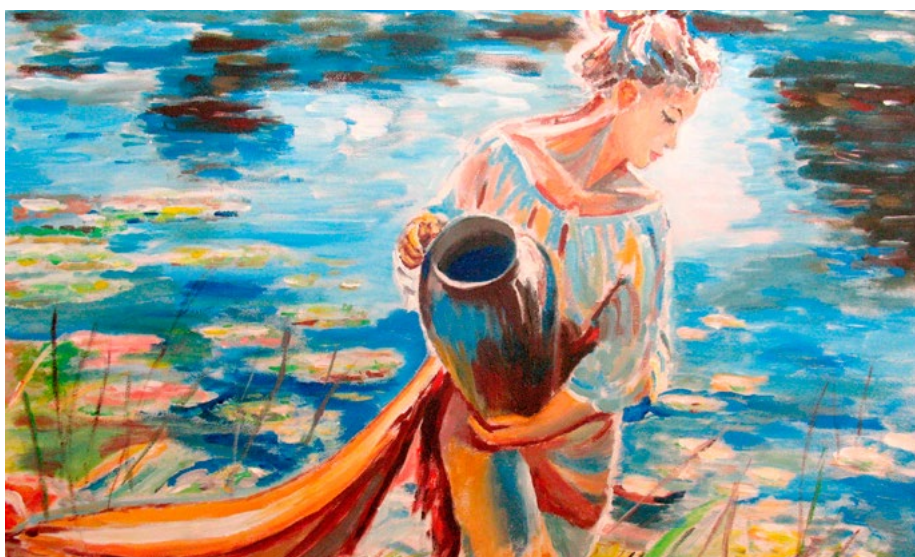
Wiśniewski, autor obrazów.

Oprócz kobiet z dzbanami eksponowanych jest kilka obrazów - kwiatów.

- Wszystko to komponuje się ze sobą i nawiązuje do zbliżającego się Dnia Kobiet - mówi dr Wiśniewski.

Wystawa będzie eksponowana w siedzibie Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej w Kielcach do końca marca.

/AP/

Limeryki Barbary Koceli

Trzy utwory o trzech różnych osobach - lekarzach, członkach Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Limeryk to miniatura liryczna, która choć z założenia groteskowa, często wręcz nonsensowna nie zyskała w naszym kraju takiej popularności jak choćby w Anglii.

Być może wynika to ze specyficznej budowy tej formy literackiej, która charakteryzuje się innym niż w przypadku wierszy rozkładem rymów.

Okazuje się jednak, że limeryki są popularne wśród lekarzy, dowodem czego jest kilka takich utworów, które otrzymaliśmy od Barbary Koceli, okulisty z Kielc.

Publikujemy je tym chętniej, że dotyczą trzech lekarzy będących członkami Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej.

Swoją drogą, ciekawi jesteśmy czy odgadniecie Państwo o kogo chodzi?

*Sławny laryngolog talentów ma wiele
Kwiaty i kobiety stroi w akwarele
Na świat patrzy z dystansem
Ustawia sobie pasjansę
a arię przy goleniu zachwyca w niedzielę*

*Mądry doktor z Wodzisławia
Tak do swych przyjaciół mawia
By życie smakować jak pyszne czereśnie
I jeszcze barwami nasycić go wcześniej
I wiele się nie zastanawiać*

*Pewien podróżnik z naszego kraju
Wybrał się z wizytą do Majów
Ale przypadek zdarzył
że nie zastał gospodarzy
Przenieśli się do innego raj*

II Konferencja czasopisma

FOLIA CARDIOLOGICA

Kielce, Binkowski Hotel, 21–22 kwietnia 2017 roku

Przewodnicząca Komitetów Naukowego i Organizacyjnego
prof. dr hab. n. med. Beata Wożakowska-Kapłon
Redaktor Naczelna czasopisma „Folia Cardiologica”

**CZASOPISMU „FOLIA CARDIOLOGICA” PATRONUJĄ
SEKCJE POLSKIEGO TOWARZYSTWA KARDIOLOGICZNEGO:**

CHORÓB SERCA U KOBIET, ECHOKARDIOGRAFII, ELEKTROKARDIOLOGII NIEINWAZYJNEJ I TELEMEDYCYNY, KARDIOLOGII DZIECIĘCEJ, KARDIOLOGII EKSPERYMENTALNEJ, INTERWENCJI SERCOWO-NACZYNIOWYCH, NIEWYDOLNOŚCI SERCA, REHABILITACJI KARDIOLOGICZNEJ I FIZJOLOGII WYSŁĘKU, INTENSYWNEJ TERAPII KARDIOLOGICZNEJ I RESUSCYTACJI, RYTMU SERCA, WAD ZASTAWKOWYCH SERCA ORAZ FARMAKOTERAPII SERCOWO-NACZYNIOWEJ.

Rejestracja oraz szczegółowe informacje na stronie internetowej:

www.cardiologica.viamedica.pl

ORGANIZATOR

PATRONAT MEDIALNY

PARTNER

Konferencja jest skierowana do osób uprawnionych do wystawiania recept lub osób prowadzących obrót produktami leczniczymi — podstawa prawna: Ustawa z dnia 6 września 2001r. Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2008r. nr 45, poz. 271).

**„ZDROWIE PUBLICZNE” ORAZ „PRAWO MEDYCZNE” W 2017 R
dla lekarzy specjalizujących się - członków Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej**

Kursy odbywać się będą w trybie e-learningowym.

Zgłoszenia na kurs przyjmowane są wyłącznie na formularzu zamieszczonym na stronie internetowej www.zdrowiepubliczne-rzeszow.pl

Kursy specjalizacyjne jednolite z zakresu „Zdrowia publicznego” oraz „Prawa medycznego” przeznaczone dla lekarzy i lekarzy dentyistów wszystkich specjalności specjalizujących się według modułowych programów specjalizacji (zakwalifikowanych do specjalizacji po 1.10.2014 r.)

„ZDROWIE PUBLICZNE” (e-learning) - 6.10.2017 r. - 15.10.2017 r.

„PRAWO MEDYCZNE” (e-learning) - 24.10.2017 r. - 29.10.2017 r.

Terminy kursów starym trybem (zakwalifikowani do specjalizacji przed 01.10.2014r.)

„ZDROWIE PUBLICZNE”:

4.03 - 12.03.2017 r.,

13.05 - 21.05.2017 r.,

16.09 - 24.09.2017 r.,

18.11 - 26.11.2017 r.;

Kropka, kreska, kropka...

Kolejny miesiąc i kolejne premiery w Teatrze im. Stefana Żeromskiego w Kielcach, na które oczywiście zapraszamy.

„Kropka kreska, kropka kreska” w reżyserii Pawła Paczesnego oraz „Zaucha welcome to the .PRL” w reżyserii Adama Biernackiego - to dwa premierowe spektakle, które będzie można obejrzeć w tym miesiącu w kieleckim teatrze.

Osoby śledzące poczynania młodego pokolenia aktorów i reżyserów powinny się wybrać na „Zespół śmierci i tańca” - spektakl dyplomowy Studium Aktorskiego z Olsztyna.

W poprzednim „Eskulapie” pytaliśmy Państwa o to, jaką funkcję w Teatrze im. Żeromskiego pełni reżyser „Dziejów grzechu”. Oczywiście Michał Kotański jest obecnie dyrektorem.

Zwycięzcom naszego konkursu gratulujemy, a tych, którym nie udało się zdobyć zaproszeń na spektakl, zapraszamy do udziału w kolejnym.

Szczegóły w ramce poniżej.

/AP/

KONKURS

W tym miesiącu mamy dla naszych czytelników dwa podwójne zaproszenia na spektakl „Kropka kreska, kropka kreska”, który odbędzie się 12 marca. Pytanie konkursowe brzmi: **Podaj nazwę zespołu, który współtworzą Olga Mysłowska i Daniel Pigoński - muzycy występujący w spektaklu „Kropka kreska, kropka kreska”.**

Zaproszenia otrzymają te osoby, które jako pierwsze dodzwonią się do nas i udzielą prawidłowej odpowiedzi.

Czekamy pod numerem telefonu 41-362-13-81 wewnątrz 14.

REPERTUAR – MARZEC 2017

WWW.TEATRZEROMSKIEGO.PL

TEATR IM. STEFANA ŻEROMSKIEGO W KIELCACH

25-507 KIELCE, UL. SIENKIEWICZA 32

TEL. (41)344 75 00

KASA@TEATRZEROMSKIEGO.PL

REPERTUAR MARZEC 2017

1.	środa	g. 11.00	ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA	Lucy Maud Montgomery	reż. Jan Szurmiej
2.	czwartek	g. 11.00	ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA	Lucy Maud Montgomery	reż. Jan Szurmiej
3.	piątek	g. 19.00	HOTELOWE MANEWRY	Michael McKeever	reż. Mirosław Bieliński
4.	sobota	g. 19.00	HOTELOWE MANEWRY	Michael McKeever	reż. Mirosław Bieliński
5.	niedziela	g. 19.00	HOTELOWE MANEWRY	Michael McKeever	reż. Mirosław Bieliński
10.	piątek	g. 19.00	KROPKA KRESKA, KROPKA KRESKA	dramaturgia Tomasz Jękot	reż. Paweł Paczesny
<u>PREMIERA STUDENCKA</u>					
11.	sobota	g. 19.00	KROPKA KRESKA, KROPKA KRESKA	dramaturgia Tomasz Jękot	reż. Paweł Paczesny
12.	niedziela	g. 19.00	KROPKA KRESKA, KROPKA KRESKA	dramaturgia Tomasz Jękot	reż. Paweł Paczesny
17.	piątek	g. 19.00	ZAUCHA. WELCOME TO THE .PRL	dramaturgia Szymon Bogacz, Zuzanna Bućko	reż. Adam Biernacki spektakl przedpremierowy
18.	sobota	g. 19.00	ZAUCHA. WELCOME TO THE .PRL	dramaturgia Szymon Bogacz, Zuzanna Bućko	<u>PREMIERA</u> reż. Adam Biernacki
19.	niedziela	g. 19.00	ZAUCHA. WELCOME TO THE .PRL	dramaturgia Szymon Bogacz, Zuzanna Bućko	reż. Adam Biernacki
21.	wtorek	g. 19.00	ZAUCHA. WELCOME TO THE .PRL	dramaturgia Szymon Bogacz, Zuzanna Bućko	<u>PREMIERA STUDENCKA</u> reż. Adam Biernacki
22.	środa	g. 19.00	ZESPÓŁ ŚMIERCI I TAŃCA	Szymon Jachimek reż. Tomasz Valldal -Czarnecki	spektakl dyplomowy Studium Aktorskiego z Olsztyna
23.	czwartek	g. 11.00	ZESPÓŁ ŚMIERCI I TAŃCA	Szymon Jachimek reż. Tomasz Valldal -Czarnecki	spektakl dyplomowy Studium Aktorskiego z Olsztyna
24.	piątek	g. 19.00	HARPER	Simon Stephens	reż. Grzegorz Wiśniewski
25.	sobota	g. 19.00	HARPER	Simon Stephens	reż. Grzegorz Wiśniewski
26.	niedziela	g. 19.00	WOJNA NIE MA W SOBIE NIC Z KOBIETY	Swietlana Aleksijewicz	reż. Elżbieta Depta OSTATNIA NIEDZIELA MIESIĄCA / bilet 20 zł

Świętokrzyskie Dni Muzyki z Pendereckim

„Krzysztof Penderecki – Portret Kompozytora” – to tytuł koncertu, którym zainaugurowane zostaną tegoroczne Świętokrzyskie Dni Muzyki, które rozpoczyna się 24 marca i potrwa do 7 kwietnia.

Szykuje się nie lada gratka dla fanów muzyki klasycznej. Już 24 marca rozpoczynają się Świętokrzyskie Dni Muzyki, w ramach których będzie można posłuchać utworów najlepszych światowych kompozytorów.

Zapowiedź tego, co będzie się

działo, ma być koncert inauguracyjny. 24 marca o godz. 19 w Filharmonii Świętokrzyskiej odbędzie się koncert „Krzysztof Penderecki – Portret Kompozytora”. Wystąpi Chór Polskiego Radia w Krakowie oraz Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Świętokrzyskiej, którą poprowadzi sam Krzysztof Penderecki.

Więcej na temat Świętokrzyskich Dni Muzyki - terminy oraz godziny koncertów, a także ceny biletów - na stronie www.filharmonia.kielce.com.pl.

/AP/

Krzysztof Penderecki

Fot. filharmonia.kielce.com.pl

Refleksje paraetyczne doktora Gajewskiego

Tajemnica lekarska jest uznawana za jeden z najszlachetniejszych moralnych obowiązków lekarza. Nakaz ten – choć nie absolutny, jak w przypadku tajemnicy spowiedzi – stanowi podstawę zaufania pacjenta, a zaufanie warunkuje skuteczność oddziaływań terapeutycznych.

Nie jest to powinność obowiązująca bezwzględnie, gdyż z tajemnicy może nas zwolnić pacjent, kiedy – na przykład – prosi o wydanie zaświadczenia o stanie zdrowia (informacje powinniśmy wtedy ograniczyć do niezbędnych) lub o skierowanie do innego lekarza. Zwolnieni z tajemnicy możemy być w sytuacjach, kiedy zachowanie tajemnicy w sposób istotny zagraża zdrowiu lub życiu pacjenta lub innych osób. Mamy wtedy do czynienia z kolizją wartości czy zasad: tajemnica, prywatność vs życie, zdrowie. Nie wolno nie ostrzec ewentualnej ofiary prawdopodobnej agresji, o zamiarze której dowiadujemy się od naszego pacjenta. Dylematem jest informowanie, czy też zachowanie tajemnicy w przypadkach HIV/AIDS: gdy lekarz wie, że pacjent nie zachowuje zalecanych środków ostrożności wobec innych osób – może (czy powinien) je poinformować o nosicielstwie pacjenta korzystając z instytucji stanu wyższej konieczności. Instytucja ta pozwala na poświęcenie jednego dobra dla uchylenia niebezpieczeństwa grożącemu innemu dobru: dobrem niższym będzie tutaj prywatność pacjenta, a dobrem wyższym – zdrowie, a nawet życie jego partnera. W takich przypadkach decyzja nie jest taka jednoznaczna, jakby się mogło wydawać i dlatego mówię o dylemacie etyczno-prawnym.

Zwolnienie z tajemnicy lekarskiej może też nastąpić „jeśli zobowiązują do tego przepisy prawa”; nie mamy raczej wątpliwości w przypadku opinii na żądanie sądu czy prokuratury, ale już występowanie w charakterze świadka w sprawie naszego pacjenta nasuwa wątpliwości: jeśli organ prawny nie uwzględni prośby o zwolnienie z obowiązku składania zeznań ze względu na dobro układu terapeutycznego, należy ograniczyć te zeznania do niezbędnego minimum. Mamy niestety obowiązek przedłożenia dokumentacji i dlatego lepiej, by ta dokumentacja zawierała niezbędne dla uzasadnienia diagnozy i terapii minimum. Zobaczmy jak będzie z obowiązkiem? łamania prawa zmarłego pacjenta i ujawnienia dotyczących jego choroby informacji; czekamy na werdykt Trybunału Konstytucyjnego, ale nie jestem dobrej myśli.

Tajemnica dotyczy naszych pacjentów i ich otoczenia. Nie jest naruszeniem tajemnicy wygłaszanie opinii o stanie zdrowia różnych osób publicznych, gdy nie są naszymi pacjentami, jest to jednak działanie nieuprawnione i zwyczajnie głupie, mimo przypuszczalnych korzyści politycznych.

Niestety tajemnica bywa traktowana w środowisku medycznym jak „zużyte pojęcie”. Dowiadujemy się nierzadko o schorzeniach czy niedyspozycjach różnych pacjentów, a także naszych koleżanek i kolegów, a informacje te nie są wyrazem zatroskania o ich zdrowie. Nie chodzi tu o zgłaszanie organom izbowym przypadków podejrzenia zaburzeń, które mogą ograniczać zdolność do wykonywania zawodu. Mamy obowiązek informować o takich podejrzeniach, dla dobra zaburzonych kolegów, ich pacjentów i autorytetu naszej profesji. Nie chodzi tu zwykle o układ chory lekarz / lekarz leczący, a zatem wyjątkowo rzadko dotyczy to tajemnicy lekarskiej.

XXX XXX XXX

Zaufanie do lekarza zdaje się w Polsce obniżać. W 2011 roku deklarowało zaufanie do lekarza 73%, w 2012 - 64%, a w 2013 – 57% ankietowanych Polaków. Jest to poniżej średniego zaufania w innych krajach europejskich (81%). O 10% gorzej niż u nas jest podobno w Rosji (za B. Woronowiczem). To obniżające się zaufanie nie ma nic wspólnego z nieprzebraniem tajemnicy lekarskiej. Może to być raczej związane z „tajemniczością”, jaka okrywa różne zaburzenia, uzależnienia i nietrzeźwości naszych kolegów, o czym media chętnie informują zatroskaną publiczność.

XXX XXX XXX

„Można bowiem o ludziach powiedzieć w ogóle, że są niewdzięczni, zmienni, kłamliwi, unikający niebezpieczeństw i chciwi zysku; gdy im czynisz dobrze, wszyscy są tobie oddani, ofiarują ci swą krew i mienie, życie i dzieci, kiedy potrzeba jest daleko – lecz ociągają się gdy zbliży się do ciebie... A mniej boją się ludzie krzywdzić kogoś, kto budzi miłość, niż kogoś, kto budzi strach. Albowiem miłość jest trzymana węzłem zobowiązań, który ludzie, ponieważ są nikczemni, zrywają, skoro tylko nadarzy się sposobność osobistej korzyści, natomiast strach jest oparty na obawie kary, ten więc nie zawiedzie nigdy” (Machiavelli – jeden z prekursorów Nietzschego).

XXX XXX XXX

Tym razem w naszym konkursie „skąd ten cytat” – dla urozmaicenia – fragmenty utworów poetycko-muzycznych i – w oryginałach – różnojęzycznych:

1. Kto napisał i kto, w jakim utworze śpiewa:

„Daj mi tę dłoń kochaną
mój ziemski raj to ty.
Niechaj się jawą staną
Miraże i złote sny”.

2. Kto śpiewa, że
„trzeba umieć odejść od stołu,
kiedy uprzątnięto zeń miłość”

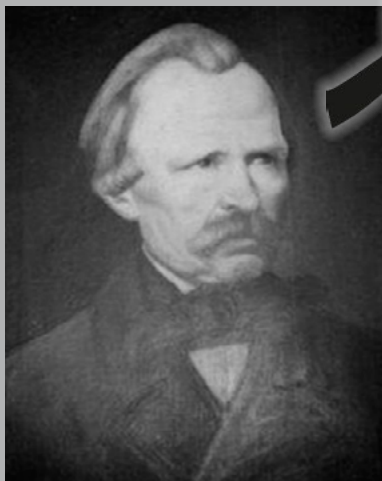
3. Kto śpiewał gorzko, że
„odchodzi od stołu, wypada z gry...”
żegnając się swymi ostatnimi utworami z życia.

Kto pierwszy poda potrójną odpowiedź, otrzyma gratulacje i pojedynczą – niestety – nagrodę książkową. Odpowiedź proszę podać na mój adres e-mailowy (w.t.gajewski@op.pl) do 15 marca 2017.

XXX XXX XXX

W poprzednim konkursie prawidłową odpowiedź (Fryderyk Nietzsche w „Poza dobrem i złem”) podała kol. Mirosława Gontarek-Modras i otrzymała w nagrodę „Katharsis” Andrzeja Szczeklika. Gratulacje!

W.T. Gajewski

Aleksander Krassowski

Lek. Aleksander Krassowski

Aleksander Krassowski herbu Ślepowron był synem Jana Piusa i Franciszki Wendorf. Tu trzeba zaznaczyć, że Franciszka Wendorf była bardzo bliską krewną (siostra lub siostra stryjeczna) Ewy Wendorf-Felińskiej matki arcybiskupa Szczęsnego Felińskiego. Florian Krassowski urodził się na Podlasiu w Mężeninie, parafia Rusków dnia 3.12.1816 roku. Ojcem chrzestnym Floriana był Florian Drozdowski, administrator księcia Woronieckiego z Mstowa. Szkołę elementarną ukończył w Tykocimiu, szkołę wojewódzką w Łomży, natomiast gimnazjum w Białymstoku w 1832 roku. Tu też zdaje egzamin dojrzałości i otrzymuje świadectwo maturalne uprawniające go do wstąpienia na uniwersytet. Wybiera Uniwersytet Wileński Wydział Chirurgiczno-Medyczny. W latach 1832-1838 odbywa studia na wydziale chirurgiczno-medycznym w Wilnie. Dyplom lekarza pierwszej klasy i akuszerza położnictwa otrzymuje w 1838 roku. Numer dyplomu 652. Kopia dyplomu jest do tej pory w posiadaniu rodziny. W tym samym roku zdaje egzamin przed Wielką Radą Lekarską Królestwa Polskiego w Warszawie, co uprawnia go do rozpoczęcia praktyki lekarskiej na obszarze całego Cesarstwa Rosyjskiego i Królestwa Polskiego. W 1840 roku zajmuje stanowisko lekarza obwodowego w Mławie, a od 1849 roku jest lekarzem powiatowym w Płocku. Pracuje na tym stanowisku do 1866 roku, to jest do momentu odejścia ze służby rządowej i przejścia na emeryturę. Będąc już lekarzem powiatowym w Płocku, poznaje pannę Leokadię Marie Walerię Kozłowską, córkę nieżyjącego już asesora Trybunału Płockiego, z którą bierze ślub w 1857 roku. Uroczystość ślubna miała miejsce w kościele klasztornym w Skępem. Florian Krassowski miał wtedy 41 lat, a panna młoda 18 lat. W 1867 roku rozpoczyna prywatną praktykę lekarską jako lekarz wolno praktykujący. W tym czasie bierze czynny udział w leczeniu chorych na cholere. W roku 1874 Leokadia i Florian Krassowscy kupują majątek ziemski Zakrzów, parafia Węgleszyn, gm. Oksa, pow. Jędrzejów. Majątek ten składał się z dużego siedliska, dwór, ogród dworski, zabudowania gospodarcze oraz duży staw zasilany wodą z pobliskiego bardzo intensywnego źródła. Lasy i grunty orne dopełniały do całości w wymiarze około 300 ha. Tu Krassowscy osiedlili się na stałe wraz z dziećmi i tu gospodarowali. Florian Aleksander Krassowski nadal prowadził prywatną praktykę lekarską, a także pisywał artykuły na temat leczenia cholery. W 1880 roku wydaje własnym sumptem 24-stronicową broszurę pt. „Istota cholery azjatyckiej i pospolite jej leczenie” w oficynie M. Ziemiakowicza i W. Noakowskiego w Warszawie. Pisuje także korespondencje do „Przeglądu Lekarskiego” w Krakowie w 1866 roku nr 41 i w 1871 roku nr 44. Ponadto ogłasza publikacje w „Kurierze Codziennym” w latach 1872-1873 na temat jak zabezpieczyć się przed epidemią cholery. W roku 1848 Florian Aleksander Krassowski otrzymał rangę Tytułarny Radca Dworu, a w roku 1857 Rady Dworu. Umiera w 1889 roku w Zakrzowie, parafia Węgleszyn, gm. Oksa, pow. Jędrzejów i zostaje pochowany w rodzinnym grobowcu na cmentarzu parafialnym w Węgleszynie.

Jacek Grzybała
j.grzybala@wp.pl

Wyrazy współczucia oraz słowa wsparcia dla
dr. Kamila Dąbka
z powodu śmierci

OJCA

składają pracownicy
Oddziału Pediatrycznego w Starachowicach

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że zmarł

dr BOGUMIŁ DĄBEK

specjalista w dziedzinie pediatrii i medycyny ogólnej

Wyrazy głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Wyrazy głębokiego współczucia koleżance
Annie Sidoruk-Szymczak
z powodu śmierci

MAMY

składają lekarze Kliniki Chorób Wewnętrznych
WSZ w Kielcach

Zmarła Nasza Koleżanka

FELICJA WILCZYŃSKA

specjalista chorób wewnętrznych

Wyrazy głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Panu Doktorowi Krzysztofowi Galarze
wyraży współczucia
z powodu śmierci

OJCA

składają
pracownicy Oddziału Otolaryngologii
ZOZ w Ostrowcu Świętokrzyskim

Zmarł Nasz Kolega

JERZY LOREŃKI

*specjalista w dziedzinie
medycyny przemysłowej i medycyny pracy*

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarł Nasz Kolega

PIOTR SKAWIŃSKI

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarła Nasza Koleżanka

JANINA GRUDZIŃ

specjalista w dziedzinie medycyny przemysłowej

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarł Nasz Kolega

ANDRZEJ WĄSIKOWSKI

specjalista stomatologii ogólnej

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarła Nasza Koleżanka

MARTA WICHROWSKA

specjalista w dziedzinie neurologii

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarł Nasz Kolega

CEZARY TARNOWSKI

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla Pani dr Haliny Tarnowskiej
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarł Nasz Kolega

IZASŁAW MENDRYCH

specjalista w dziedzinie radiologii

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarła Nasza Koleżanka

JADWIGA JELONKIEWICZ

specjalista w dziedzinie choroby płuc

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Zmarł Nasz Kolega

MIECZYŚLAW KEMPKIEWICZ

specjalista w dziedzinie protetyki stomatologicznej

Wyraży głębokiego współczucia oraz słowa wsparcia
dla RODZINY
składają Koleżanki i Koledzy
ze Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

Oddział Świętokrzyski Polskiego Towarzystwa Gastroenterologii

oraz

Konsultant Wojewódzki w dziedzinie gastroenterologii

zapraszają

na coroczną Konferencję Naukowo-Szkoleniową

pod tytułem

21. KIELECKI DZIEŃ GASTROENTEROLOGICZNY

która odbędzie się w dniu

25 marca 2017 roku godz. 10.00

w Kieleckim Centrum Biznesu

al. Solidarności 34

Tematyka:

*Aktualne algorytmy postępowania
w chorobach przewodu pokarmowego.*

Serdecznie zapraszamy

KONKURS NA WSPOMNIENIA DLA LEKARZY EMERYTÓW I RENCISTÓW

Z uwagi na małe zainteresowanie konkursem ogłaszanym w grudniowym wydaniu „Eskulapa Świętokrzyskiego” konkurs zostaje odwołany

Możesz pomóc
Dawidowi
przekazując

1%
podatku

WYSTARCZY WPISAĆ W ZEZNANIU PODATKOWYM:

• KRS: 0000037904

• Koniecznie z dopiskiem „14354 Błyk Dawid”!

Można też przekazać darowiznę na konto nr 15 1060 0076 0000 3310 0018 2615 Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”, ul. Łomlińska 5, 01-685 Warszawa. W tytule przelewu proszę koniecznie wpisać: „14354 BŁYK DAWID - DAROWIZNA NA POMOC I OCHRONĘ ZDROWIA”.

PRZEPROSINY

My niżej podpisani w związku z listem otwartym z dnia 19.10.2015 skierowanym do Dyrektora ZOZ w Busku-Zdroju wycofujemy się z twierdzeń w nim podanych, które są nieprawdziwe i przepraszamy kol. Oskara Solarskiego.

*Lidia Głowicka-Pręgowska,
Piotr Cysewski,
Katarzyna Cysewska*

LEKARZ SZUKA PRACY

Ortodontka lecząca dzieci i dorosłych szuka pracy na terenie Kielc i okolic. E-mail praca124@poczta.pl. Telefon 794 910 509.

ZATRUDNIĘ LEKARZA

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Chmielniku ulica Kielecka 18, zatrudni lekarza stomatologa. Zainteresowanych prosimy o kontakt pod numerem tel. 605 039 517 lub 41 354 29 44.

Szpital Uzdrawiskowy „Słowacki” w Busku-Zdroju zatrudni ordynatora specjalistę w zakresie: ortopedii, neurologii, rehabilitacji, balneologii. Bardzo dobre warunki finansowe! Kontrakt lub umowa o pracę, dodatkowe wynagrodzenie za dyżury lekarskie.

Osoby zainteresowane proszone są o wysłanie CV oraz listu motywacyjnego na adres: Busko-Zdrój ul. 1 Maja 33, lub za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres bjkorczk@op.pl. Dodatkowe informacje pod numerem tel. +48 604 185 136.

Zespół Opieki Zdrowotnej w Skarżysku-Kamiennej Szpital Powiatowy im. Marii Skłodowskiej-Curie zatrudni lekarzy specjalistów w dziedzinach: neurologia, choroby wewnętrzne, pediatria, neonatologia, anestezjologia oraz poszukuje lekarzy na dyżury w: SOR, Oddziale Chorób Wewnętrznych, Oddziale Pediatrycznym, Od-

dziale Neonatologicznym.

Forma zatrudnienia oraz warunki finansowe pozostają do ustalenia w trakcie rozmowy.

Osoby zainteresowane proszone są o kontakt tel.: 516-209-226, 516-209-297 lub e-mail: eplatek@zoz.com.pl, marketing@zoz.com.pl.

SPZOZ w Samborcu k.Sandomierza zatrudni do pracy w POZ specjalistę medycyny rodzinnej lub pediatrę. Proponujemy bardzo dobre warunki pracy i płacy.

Kontakt: tel. 15 8314482, e-mail: spzoz@zozsamborzec.nazwa.pl.

Przychodnia Rodzinna w Kielcach zatrudni lekarza do pracy w poradni POZ (mogą być również lekarze w trakcie specjalizacji) oraz lekarza pediatrę, oferujemy atrakcyjne warunki zatrudnienia i wynagrodzenia oraz pracę w stabilnej firmie. Osoby zainteresowane prosimy o kontakt telefoniczny: 509-748-275.

AGATMED w Kielcach zatrudni stomatologa w ramach NFZ tel. 668-290-551.

Zatrudnię stomatologa w dobrze prosperującym gabinecie prywatnym. Okolice Kielc (20 km). Nr tel. 881 383 000.

Centrum Medyczne „Visus” zatrudni: Specjalistów chorób oczu lub lekarzy w trakcie specjalizacji z/z okulistyki do przychodni w Starachowicach, Ostrowcu Św. i Kielcach.

Oferujemy:

- atrakcyjne wynagrodzenie,
- pracę przy wykorzystaniu nowoczesnego sprzętu medycznego, w prężnie rozwijającym się ośrodku,
- możliwość rozwoju zawodowego,

Osoby zainteresowane prosimy o przesłanie CV oraz listu motywacyjnego na adres: ul. Kilińskiego 26, 27-200 Starachowice; fax. 041 275 21 40; biuro@visus.org.pl.

Zatrudnię lekarza stomatologa, praca prywatnie i na NFZ. Tel. 605 989 418.

Kielce. Zatrudnimy lek. internistę oraz lek. medycyny pracy na godziny tel. 797 122 953.

Zespół Opieki Zdrowotnej w Końskich pilnie zatrudni, na bardzo dobrych warunkach pracy, lekarza internistę lub lekarza, który jest zainteresowany rozpoczęciem specjalizacji z medycyny ratunkowej, do pracy w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym. Oferujemy bardzo dobre wynagrodzenie. Tel. 41 3902190 lub 41 3902350 w godz. 8-14 w dni robocze.

Centrum Zdrowia Kielce Sp. z o.o. zatrudni w Ośrodku Leczenia Niepłodności GAMETA w Podzamczu 45 26-060 Chęciny lekarza ginekologa-położnika oraz analityka medycznego i embriologa. Kontakt: jziolkowska@gameta.pl, tel. 604 124 584.

NZOZ w Starachowicach w ramach realizacji umów z NFZ pilnie zatrudni dwóch lekarzy stomatologów oraz chirurga stomatologicznego do współpracy. Kontakt: 501 407 735.

Samorządowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Wąchocku zatrudni w pełnym wymiarze godzin lekarza o specjalizacji pediatria, choroby wewnętrzne, medycyna rodzinna lub medycyna ogólna. Informacja pod nr tel. 41 271-50-20 lub osobiście Wąchock, ul. Starachowicka 60.

Podjęmę współpracę z lekarzem dentystą. Tel. 503 179 971.

Centrum Sp. z o.o. Kielce zatrudni lekarza medycyny rodzinnej, internistę lub specjalistę medycyny ogólnej do pracy w przychodni. Szczegóły do omówienia pod nr tel.693 163 756.

SPRZEDAM / WYNAJMĘ

Podnajmę gabinet lekarski w NZOZ w centrum Kielc (godziny i dni do uzgodnienia). Tel. 605 989 418.

KLUB SENIORA W OSTROWCU ŚWIĘTOKRZYSKIM

zaprasza

Kol. Kol. Emerytów i Rencistów z terenu Ostrowca Św. i Opatowa członków Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej na spotkanie wiosenne, które odbędzie się 24 marca 2017 r. o godz. 16.00.

Spotkamy się w stołówce przy Liceum J. Chreptowicza, ul. Rosłońskiego. Chętnych uprzejmie proszę o telefoniczne zgłoszenie pod nr tel. 41 26 512 06

dr Wanda Korpikiewicz (po godz. 14)

Komisja Stomatologiczna Świętokrzyskiej Izby Lekarskiej

zaprasza na szkolenie

25 marca 2017 r. (sobota) godz. 10.00 - 13.00

Kielce, ul. Sikorskiego 2, Hotel La Mar

Tematy:

1. „Resorpcje zewnętrzna i wewnętrzna - diagnostyka i trudności w leczeniu”
wykład poprowadzi lek. dent. Agnieszka Tarka - Przybytek

2. „Interdyscyplinarne leczenie pacjenta z dolegliwościami bólowymi układu ruchowego narządu żucia”
wykład poprowadzi lek. dent. Michał Paulo

3. Diagnostyka dysfunkcji narządu żucia - 5 praktycznych kroków, których nie należy się obawiać:
  - Badanie pacjenta w wersji podstawowej, szybkiej diagnostycznej
  - Parafunkcje - jak wytłumaczyć je pacjentowi?
  - Zasady współpracy z fizjoterapeutą
  - Czy elektroniczny łuk twarzowy przydaje się w codziennej praktyce?
  - Wykorzystanie metody MP - scan dla celów diagnostycznych, dokumentacji medycznej, komunikacji z pacjentem i laboratorium technicznym
  - Prezentacja na żywo podstawowego badania mięśni i stawów skroniowo-żuchwowychwykład poprowadzi lek. dent. Michał Paulo

Organizator szkolenia
lek.dent. Grzegorz Ogonowski
Przewodniczący
Komisji Stomatologicznej ŚIL